

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

1923-рэ ильэсүүм
гээтхалэм
кыншегжэжьагаа кындей

№ 18 (21272)

2017-рэ ильэс

МЭФЭКУ
МЭЗАЕМ и 2

Кыншегжэжьагаа ыкы
нэмийн кынбархар
тисайт ижүүлээтийн
WWW.ADYGOVOICE.RU

Адыгэ Республикаам и Правительствэ игъээст

Адыгейим ихэхъоныгъэкээ пшъэрыйлъ шъхъаэхэр Къумпыл Мурат Урысые Правительствэм Къыщигъэнэфагъэх

Адыгэ Республикаам и Лышхъэ ипшъэрыйхэр піэлэе гъэнэфагъэкээ зыгъецекиэрэ Къумпыл Мурат Москва зыщээлэе Урысые Федерацием и Правительствэ и Тхъаматэ игуадээ Дмитрий Козак зэлукэгъу дыриагъ.

Ильэсэу икыгъэм республикам социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэу ышы-

гъэм икіэух шъхъаэхэм афэгъэхыгъэу Къумпыл Мурат кыншагаа. Аш нэмийнкэу республикам ихабэе икүүлүкүхэм анах мэхъанэ зэрэтире пшъэрыйхэм, проектишохэм мылькоу апэуухъаштим, федеральнэ гупчэр къыхэмилажэу зэшопхын умыльэкыщт юфыгъохэм атегушыгъа.

Анахэу анаэ зытырагъэтгээр псыыгынлэр ыкы кыалэу Мынкъуапэрэ Мынкъоопэ районым ипсэунлэхэмрэ якіолэшт псырыкыуаплэр шыгъэнхэр ары. Джащ фэдэу Адыгэкъаал кыншегжэжьагаа Бжээдэгъуухъаблэ нэс республике мэхъанэ зиэ автомобиль гъогум щыщ федеральнэ мылькум хэгээхъэгъеним илофыгъу нэсигъэх.

«А юфыгъохэм зэшохыкээ тэрэз зафэхъуки, Адыгейим иэкономикэ та-

пеки хэхъоныгъэ ышынымкээ, социальнэ инфраструктурэр нахьшылоу гэпсигъэнимкээ ыкы цыифхэм нахь игъекотыгъэу ар кыншагаа эфедэнимкээ амалышуухэр щыгэ хууцтых», — кыншагаа Къумпыл Мурат.

Зэлукэгъум икіэуххэм атегъэпсыхъагаа Урысые Федерацием и Вице-премьерэу Дмитрий Козак федеральнэ отраслэхэмкэ министрэхэм пшъэриль гъэнэфагъэхэр афишигъэх.

Республикэ Къэтынхэр хагъэхъащых

Республикам итеперадиовещание хэхъоныгъэ егъашыгъеним фэгъэхыгъэ зээгъыныгъэм ипхырыщиинкээ Адыгэ Республикаам и Лышхъэ ипшъэрыйхэр піэлэе гъэнэфагъэкээ зыгъецекиэрэ Къумпыл Мурат юфхэр нахь ыгъэлээшыгъэх.

Гүшүлээм пае, республикам итеперадиовещание хэхъоныгъэ егъашыгъеним илофыгъохэм афэгъэзэгъэ ведомствэ купым хэтхэм зэхъокыныгъэ афэшыгъэнэу игъо альэгъу. РТРС-м икүтамэу «Адыгэ Республикаам и РТПЦ» иди-ректорэу Александр Еременкэм дыри-

иэгъэ зэлукэгъум а унашюм щитегу-щыгъа.

Зигугуу къэтшыгъэ къутамэм иди-ректор Къумпыл Мурат кыншагаа. РТРС-м иреспубликэ къутамэрэ Къэралын телерадиокомпа-ниеу «Адыгейимрэ» цифровой канали 10 зыхъэрэе апэрэ мультиплексим ипрограммехэм республике къэтынхэр ахэгъэхъэгъенхэм фэхъазырых.

Александр Еременкэм Юга. ру кыншагаа икүтамэу яроцент 99,5-м ехъур апэрэ мультиплексим кыншагаа. Ка-

нали 10 зыхъэрэе эфир цифре телерадиовещанием икъэралыгъо сеть игъэлэсэн 2014-рэ ильэсүүм аухыгъ. Джырэкээ ар Мынкъуапэрэ аш кыншагаа чыншагъэмрэ арых нынэ зыншагъэфедэн альэкыншыр.

«Непеки тэ цифре телерадиовещанием тытеханым икьюу тыфэхъазыр. Урысые Федерацием зэпхыныгъэхэмкээ ыкы коммуникации жууцэхэмкэ иминистрэу Николай Никифоровын кыншагаа. Нэгбэрэ мини 100-м нахь маклэ зыдэс посуплэхэм урысые телевизионнэ каналхэм яналоговэ къэтынхэм

апае федеральнэ бюджетым исубсидиахэр кыншагаа ижигжүүлэхэд. 2018-рэ ильэсүүм ичъэпээсээ мазэ кыншагаа Адыгейимки а шапхъэхэр агъэфедэштых», — хигьеунэфыгъыг Александр Еременкэм.

Аш кыншагаа икүтамэу, мэхъаншхо зилэхэм ашыц цифре телерадиовещаниер агъэфедэн зэрэфаем ыкы аш шуугаа пылхэм, оборудование кыншагаа зэрэлжээштим яхыллагъэу республикам исхэм макъэ ягъэлгээнир.

Экономикэм лъэбэкъушуухэр ышынхэм фэорышшэшт

Адыгэ Республикаам социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэхэр ышынхэм и Стратегие изэхэгъеуцон юф дешэ АР-м экономикэ хэхъоныгъэмкээ ыкы сатыумкээ и Министрствэ.

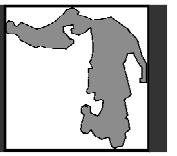
Мы документ шъхъаээм кыншагаа тэгээштых республикам тапэкэхэр хэхъоныгъэхэр ышынхэмкээ анах мэхъаншхо зэрэтиштхэр, пшъэрыйл гъэнэфагъэхэр, социальнэ-экономикэ сферэмкээ регионым гумээгъуу илэхэр дэгээзыгъуу гъэнхэм ыкы зынкытныгъэ илъын илъенхъохэр.

Стратегиим игъэлэсүүн иапэрэ едэзигъо 2016-рэ ильэсүүм кыншагаа илэхэр дашэ. Аш пае республикам ит субъект шъхъаээм альэнхъохэр анкетированиэ зэхашагъ. Анкетэу афагъэхыгъэхэм лъяныкъо зэфэшхъафхэмкээ улчэхэр итэгъэх, ахэм джэуапхэр къаратыжынхэ ыкы аш хэлажэхэрэм ежхэм япредложенихэр къахынхэ амал ялагъ. (Икэух я 2-рэ н. ит).

Кошхэблэ районым аужырэ ильэсхэм гъэхъэшшуухэр ышынхэм ыпеки лъэкыятэ. Районым изытет, ишылэкэ-псэукэ афагъэхыгъэ тхыгъэхэр я 3 – 6-рэ нэкүбгъохэм артых.

АДЫГЕИМ ЩЫХҮРЭ-ЩЫШІЭРЭР

ЗЭЗЭГҮҮНЫГЬЭМ ЗЭДҮКІЭТХАГЬЭХ

**АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ Адыгеимкээ
Общественнэ палатэмрэ Ioф зэрээдашшэштыр
къэзыушыхъатырэ Зэзэгүүныгьэм тигъусэ
зэдүкіэтхагъэх. Парламентым идепутатхэр,
Общественнэ палатэм илъикохэр, нэмыкхэри
Ioфтихъабзэм къеколлагъэх.**

Адыгэ Республикаем социаль-
нэ мэхъанэ зилэ хэбзэгъеуц-
тхэху щаштэхэрэр зэдэзэх-
афынхэу, общественнэ экспер-
тизэ ашынхэу тхылтым ит.
Тишольтыр хэхъонигъэхэр
ышынхэм фэш парламентым
зэхищэхэрэ Ioфтихъабзэхэм па-
латэр ахэлэжэшт, яшошхэр
къяратыкыщтых.

АР-м и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхъаматэу Влади-
мир Нарожнэм Обществен-
нэ палатэм зэпхынигъэ ды-
рьяленым мэхъанешко зэрилэр

ипэублэ гущиэ къыщыхигъэ-
шыгъ. Республикаем иобществен-
нэ организациехэм Ioф зарад-
шшэрэр аш къыуагъ. Ахэм
предложениеу къахъихэрэм,
ягукъекхэм депутатхэм анаэ
атырадзэ. Цыфхэм яшыекхэм-
посукиэ нахышшу шыгъэним,
яфитынгъэхэр къеухумэгъэн-
хэм пылтых.

— Зэгурйоныгьэ тазыфа-
гу ильэу Ioф зэрээдашшэнимкэ
мы Зэзэгүүныгьэм мэхъанешко
и. Хэбзэгъеуцугъэхэм ягхыгье
унашью тшыхэрэм тигъу-

сэу тигъедягупшишсэшт, аш шо-
гъэ гъэнэфагъэ къытышт, —
къыуагъ Владимир Нарожнэм.

Унашью щыекхэм яльтыгъеу
чанэу Ioф зэрээдашшэштыр
Общественнэ палатэм ипащэу
Устэ Русльян къыуагъ. Нэу-
жым АР-м и Къэралыгъо Со-
вет — Хасэм и Тхъаматэу
Владимир Нарожнэм Обще-
ственнэ палатэм ипащэу Устэ
Русльянэр Ioф зэрээдашшэ-
штыр къэзыушыхъатырэ Зэзэ-
гүүныгьэм зэдүкіэтхагъэх.
Ioфшэн зэрээхажштим тег-
гущиагъэх, пшъерильхэр ахэ-
уцугъэх.

ДЕЛЭКЬО

Аннет.

Сурэтыр Іашына Аслын
къытырихыгъ.

ХЬАСАНЭКЬО Мурат: «Социальнэ пшъерильхэр гъэцкіэтгъэнхэр зэкэм анахь шъхьа!»

Шольтыр тхъамафэм къыдыхэлтыгъеу Урысые
Федерацием и Къэралыгъо Думэ идепутатэу
Хасанэкъо Муратэ Урысые политическэ партиеу
«Един Россиям» и Тхъаматэу Д.А. Медведевым
иобщественнэ приемнэу Адыгейим щыекхэм цыфхэр
ригъэблэгъагъэх.

Цыфхэр анахьэу
зыгъегумэкыщтыгъэх
льэнинхэхэм ашы-
щых спортым хэхъо-
нинхэхэр ышынхэм
епхыгъэхэр, псеупэ
ыкы социальнэ Io-
фтихъохэр.

Станицэу Хан-
скэм иветранхэм
ащыххэр физкуль-
турнэ-псауныгъэр
зыщаагъэйтэрэ комплекс шыгъэним
Ioфтихъо зэдук-
тум къыщаагъыгъ,
сыда пломэ мы
псеупээм дэс ныбжыкхэхэр
альэкыщт спорт псеуальхэр
афикуххэрэп. Мы Ioфтихъо

нахь тэрээзу зэхэфигъэним
пае депутатым профильнэ къу-
лыкхэм зафигъэзагъ.

— Адыгэ Республикаем и
Ллышхэ илэнатэ пшелье гъэн-
эфагъекхэм зыгъэцкхэрэ Къум-
пил Мурат пшъерильхэр къыгъэ-
уцугъэм диштэу шольтырим
имуниципальнэ образованиехэм

Экономикэм лъэбэкъушуухэр ышынхэм фэорышшэшт

(Икэух).

Аш хэхъэх: стратегилем къы-
дыхэлтыгъеу анахьэу анаэ
зытырагъэтыхнэ фэе лъэнинхэх-
эр, гумэкыгъохэр, инвести-
ционнэ проектхэр, зэнэкокуу
шыкхэм шуагъеу къытырэр,
нэмийкхэри. Гущиэ пae, мэхъанешко зилэ экономическе
комплексхэм, отраслэхэм хэ-
хъонигъэхэр ашынхэм, инфра-
структурэр зэтэгээпсихъэгъэ-
ным фэорышшэшт инвестиционнэ
проект заулэ анкетированием
хэлжэхэрэм къалон
фае. Джэуапэу къатыжхэрэм
ауж специалистхэм зэфхы-
сыжхэр ашыгъщых, анахьэу
анаэ зытырагъэтыххэлэх
лъэ-
ненхэхэр, аш ахэнфэштых.

Шольтыр мэхъанэ зилэ мыш
фэд Стратегиер 2018-рэ ильэс-
сим ыкхэм нэс аштэн фае.
Аш нэс Адыгейим социальнэ-
экономическэ хэхъонигъэхэр
ышынхэм и Стратегиу мы
уахьтэм щылэр ахэфедшт.
2007-рэ ильэсим къыщубла-
гъеу 2016-рэ ильэсим нэс
республикэм имыльку шъхьаэ

инвестицииу къыхальхъагъэр
сомэ миллиарди 147-м ехъу.
Проектзу ахэцэклагъэхэм яшуа-
гъэхэ Ioфшэнэлэ чылпэхэ мини
8-м ехъу къызэуахыгъ. Сомэ
миллиард 73-рэ фэдэз зытефэрэ
инвестиционнэ проект 50-м
ехъумэ мы уахьтэм Ioф адашэл.

Блэкыгъэ ильэсим къалэу
Шъач щыкхэм экономическэ
форумым Адыгейр чанэу хэ-
лэжьагъ. Сомэ миллиард 35,7-
рэ зытефэрэ инвестиционнэ
предложении 7, джащ фэдэу
инвестиционнэ площадкэ 64-
рэ рихыллагъэх. Сомэ 'миллиард
пчагъэ зытефэрэ зэ-
зэгүүныгъэхэм республикэр
аклэхагъ, аш ишуагъэхэ джыри
Ioфшэнэлэ чылпакхэхэр къызэ-
уахынхэ амал щылэрт.

Адыгейим щылсэурэ цыфхэм
щыекхэм-псэукэу ѹлэр нахыншуу
шыгъэним, экономикэм хэхъо-
нинхэхэр ышынхэм ыпшъекхэм
зигуугуу къэтшыгъэ Стратеги-
ер фэорышшэшт. Ары республи-
кэм ипащхэм пшъерильхэр
шъхьаэу зыфагъеуцужырэ.
ТХАРКЬОХЬО Адам.

Ныбджэгъу лъаплэхэр!

Сэкъатныгъэ зилэхэм ящы-
кхэгъэ Iэмэ-псымхэр, зыгъ-
эпсифылэ-зыгъэхжыгъилем
зэрэкхэштэхээхэхэхэхэхэхэх
пүтэвкхэр, аш зэрэснэцхэмрэ
къызэрэхжыгъилем атефэшт ахъщэм
икъэтупшын, сымаджэ ху-
гъэхэу пшелье гъэнэфагъекх
Ioф зымышшуухэрэм къа-
татефэрэ ахъщэм икъэтынкэ
зэхъокынгъэхэу джы щыл-
хэм, сабый къызыфхэхжыгъэх
хэм къатефэрэ мылькум икъ-
тын афэгъэхыгъэ учпчэхэр
зилэхэм непэ джэуапхэр агъотынхэ
альэкыщт телефонуу 8(8772) 52-49-44-мкхэ къытеохэмэ.

Сыхатыр 11-м къыщублагъеу 1-м ызыныгъо хэхъэфхэх
редакцием ихакхэшт УФ-м социальнэ ухумэнимкэ и Фонд
АР-мкэ икъутамэ игъэорышакло ипшъерильхэр зыгъэцакх
Тамара Колодко. Зэнкэ шыкхэм тетэу аш шъудегүүштэн
шульэкыщт. Шъукытфытеу, шъуунупчэхэм тыкъяж!

нэ образование горэм къыкы-
гъэ бзыльфыгъэм къылэтыгъэ
Ioфтихъом изешюхыни мэхъа-
нешко и. Ахъщэм зэримылэм
къыхэхкыкхэ къеэзэнхэу ар
Москва клошурэп. Депутатым
иэпилэгъхэм пшъерильхэр
афишыгъ социальнэ программэу
щылхэм къадыхэлтыгъеу
бзыльфыгъэм Iэпилэгъу зэрэ-
фхэхунхэ альэкыщт амалхэр
ахэнфэшнхэу.

— Социальнэ мэхъанэ зилэ
Ioфтихъохэр зэшюхыгъэнхэм
ильэнхэкхэ регионым ипа-
щхэм шуагъэ къытуу Ioф
ашэми, джыри тынаэ зытед-
гъэтэн фэе гумэкыгъохэри
щылх. Ахъщэм зерифшуашэу
зэхэфигъэ хуунхэм амалэу
сиэр есхылэшт, — къыуагъ
кэухым Хасанэкъо Мурат.

Къандор Анзор.

УФ-м и Къэралыгъо Думэ
идепутат иэпилэгъу.

Республикэм имуниципаль-

КОЩХЪЭБЛЭ РАЙОНЫМ ИЗЫ МАФ

ХЪАМЫРЗЭ 3аур:

ЦЫФЫГЪЭ ПХЭЛЪЫНЫР ЗЭКІЭМЭ АНАХЬ ШЪХЬА!

Кошхъэблэ районным иадминистрацие ипащэу Хъамырзэ Заур зылажьэрэр ильэси 5 фэдиз хуугъэ. Адрэ районхэм афэдуу мыхэм гъэхъагъэхэри щыкIагъэхэри ЯЭхэу къырэкIох. 2016-рэ ильэсэу икIыгъэм районным гъэхъагъэу ышIыгъэхэм язэфэхысыжхэм, тапэкIи социальнэ экономикэмкIэ изытет нахьышIу шIыгъэнэм, хэхъоныгъэхэр ышIынхэмкIэ анахъэу ынаIэ зытыригъэтыщт лъэнныкъохэм, нэмыкI Йофыгъохэмий афэгъэхыыгъэу джырэблагъэ гушиIэгъу тыфэхъугъ ыкIи тиупчIэхэм игъэкIотыгъэ джэуапхэр къаритыжыгъэх Хъамырзэ Заур.

Пашэм джыри тиупчың фэтымыгъазээзэ, районыр анахъ зэрэгушхоу, гъэхъагъэу ялэхэмкээ ипэублэ гүшүйэ къыригъэжъагъ. Ашт къызэрэтиуагъэмкээ, ярайонкээ мэкъумэц секторым чыгылдэхшо щеубыты. Непэ районым мэкъумэц-фермер лажьыплэ 700-м ехъу ит. Цыифэу щыпсэухэрэм ящылэкээ-псэукээ зэлжытыгъэр чыгум къырахырэ лажжыгъэр ары. Мы лъэнькъомкээ узыгъэгушхон пльэекыншт къэгъэлъэгъон дэгъухэр ялэх. Бжыхъэсэ лажжыгъэу къахыжжыгъэмкээ республикэм алэрэ чыгылдэр щалыгъ. Икыгъэ илъесым, ыпэкээ къызэрэхэммыкыгъэу, ялажжыгъэ хъасэхэр бэгъуагъэх. Бжыхъасэхэр шитэхэмэ, коцым гектар тельтийту центнер 59-рэ къырахыжжыгъ. Пстэумки аугъоижжыгъэр тонн мини 101-рэ мэхъу. Пытэу зыльэ төуцогъэ фермерхэр мымактэу ялэх. Районым чыгую илъир зээлтэй тюмэндэгээ итэхэрээр. Ашт нэмийкэу мэкъумэц-фермер хъызметшлэпэ цыклухэри бэу районым итых. Ахэми алэжжырэмэ ялжыгъэу федэ къарагъяты, яунагъохэр алыгъыжых.

— Заур, адэ районым
ибюджет къæklyapIэу ит-
хэм зафэдгъазэмэ, непэрэ
мафэхэм язытет сыд
фэла?

— Район бюджетным и нахальским къэкіопіэ инхэу промышленности предприятияхэм ашыщхэу зэфшэшыгье Iахъзэхэль обществству «Мыгъучыпцый псэольапхъэхэм я Кошхэблэ комбинат», зэфшэшыгье Iахъзэхэль общества «Адыгеянеруд», «ЖБИ» зыфилохэрэм экономики-кэм ылъэнүйкъокіэ гъэхъэгъешушхэр ашыыхээ ильяс пчъагъэм яоф ашыаг. Ау кризисым ылкъ къикыкъокіэ мыхэм къыдагъэкирэ продукцием зэхапшлэу къыщыкълааг. Анахъэу мыхэр псэольэшынным епхыгъэу щыт, арышь, ахэм яофшэн къызызэтэуцокіэ, предприятияхэми яоф къекырэп. Арэу щытми, зэтезыжыгъэхэп, ашхъэ алыгыжбы. Мы ильясым яофхэр

зэттеуцложыныхэу тыштэгугыбы. Предприятиехэм сыйд фэдэрэ кынныгъохэр зэпачыгъэхэми, 2016-рэ ильэсүм кындаагъэкырэ продукциемкэ планэу афагъэнэфэгъяаэр проценти 127,3-кэ гъэцэкилагъэ хуульгэ, сомэ миллион 2495,7-рэ ауасэ кындаагъэкыгь.

Чындаагъэмрэ гъэстыныгхэе шхъуантлэмрэ кычыгъэштийнхэмкэ пшъэдэктывжэу ыхынрэмкэ гүнэпкэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Юггазэнерджи» зыфиорэр районным ибюджет къэкlyаплэхэм ашыц. Кошхъэблэ районным исоциаль нэ-экономикэ изытет зыкье гъэлэтыгъэнымкэ мы предприятием ишлөгъэшхо къэкло. Гъэстыныгхэе шхъуантлэр цыифхэм альгыгъэлэсигъэным пае мы фирмэм изэхэшгэкло британскэ компанием сомэ миллион пчагъэ тиэкономикэ кыхильхагь. 2016-рэ ильэсүм чындаагъэу ыкли гъэстыныгхэе шхъуантлэу кынчлашгъэм ибагъэ кубометрэ миллион 348,39-рэ мэхьбу. Аш ахьщэу кыкликагъэр сомэ миллион 1285,3-рэ.

Джащ фэдэү Кошхъэблэг районым иштихьу языгъаюхэу, зыпкь итэү юф зышлэрэ предпринятиехэм ашыц дэгээшлээ залогодуулж, «Мамрыкъор». Цыифхэм юфшлэлээ чыншлэхэр аретэгъотых, лэжкапкээр, хяккулахыр игъом етых. Аш нэмийкээ социальна пшъэрэльхэр ыпшъе рилхъагъэхэу иштуагъэ кытегъэкы, тхваагъэлсэу, льешэу тыфэрэз. 2016-рэ ильэсэу икыгъэм сомэ миллиардрэ миллион 200-рэ зытефэгъэ продукцию ашт кыдигъэкыгъ. Дэгээ льэпкъеу кышыгъэм ипчагъэ тонн 13750-м шлокыгъ. Предприятием пшъэрэльхэу илэр кыдагъэкырэ продукцием идеэгүгъэ ыкчи ибагъэ хэгъэхъогъэнээр арь. Ильэс пчагъэм кыкылцээ зэпыу имылэу, зыпкь итэү предприятием юф зышлагъыкчи нахь зэтэгээлсэхъэгъенными щыпылтыгъэх. Аш иштуагъэкэ непэ оборудованиеу агъэфедэхэрээр дунэе шапхъэхэм адештэх.

— Хабзэм мыльку Іэпы-

Іэгъу къыпфимытлупщэй непэ lof пшіэнір зэркъинір зэкіәми ашіэ. Сыдэущтэу а мылькур жыгуяафедэрә?

— Тирайон дотационнэй ёшт. Районым ихахьохэр зэкіэмкі сомэ миллионы 100 мэхъу, хъардхжхэр сомэ миллион 575-м кіехъя. Кіләләцікі ытыыпіхъем ялофышіхъем, кіләлеңгъаджәхъем яләжыапкі аш кыыхэтәхъы. Непә республикәм и Правительствә угурымылоу, зықыныгъе уазфагу имыльеү уләжъешүүштәп. Ашкіз республикәм ипащәхъем сафәраз. Ильесым ыкім республикәм дотациеу кытитыгъэм ишүағызкіе ильесым ибюджет зәрифешшүүшәү зәфәтшыжыын тъләккыгъ. УФ-м и Президент ижъоныгъоқіе унашьохэм ательяттәгъе «Гъогу картэм» кызыз-ригъэнанафәү бюджетым илофышіхъем яләжыапкі зыфәдизы-щыр 2016-ре ильесым икъоулъязекілагъе хъугъе.

— Заур, инвесторхэр шъурийон къещэлгээнхэмкіэ инвестиционнэ проект горэхэм шъуахэлажьа?

— 2016-рэ ильясым районным иэкономикэ инвестициеу къыхалхъагъэр сомэ миллионы 102-рэ мэхъу. Ащ ипроцент 57-р къыхэзыльхъагъэр пшъэдэкыжъеу ыхырыэмкэ гүнэпкъе гъэнэфагъэ зиле общество «Мамрыкъор» ары. Мы уаҳтэм ехъулзэу сомэ миллион 450-рэ зытефэрэ элеваторэу лэжыгъэр зышаигъыштым изэтегъэпсихан предприятиер ыуж ит. Ащ нэмыкъеу лэжыгъэр зышаунэнкыре терминалэу сомэ миллион 300 зытефэрэм иғъэпсын пыльых. Блэкыгъе ильясым Шъачэ щыкъогъэ экономическэ форумын тыхэлэжьагъ ыкы инвестационнэ площадки 6 тирайон ащ къышигъэльэгъуагъ. Районыр инвестиционнэ хъопсалзэу

зэрэштым ишыхъат мэшүоку гьоу зэрэктоцырыкырыр. Блэ-кыгыэ ильэсэм АР-м и Правительствэ инвестор кыттийн тааклии, гъэфэбэлэ комплекс «Курганинский» зыфилорэр Чехрак дэжь щыдгээпсынэу чыгу гектари 150-рэ дгъэнэфагъэ. Мыщ изэтегъэпсыхъан зэкэмки сомэ миллиарди 2,2-рэ инвесторхэм хальхъан ямурад. Джы документхэм ятьэпсын ыуж итих. Хэтэрыкхэр кызыщаагъэкыщт комплексыр загъэпсыкэ, нэбгырэ 250-мэ товшшэлэ чыыпшэхэр агъотыштых. Аш нэмыхкэу Фэдэз дэжин гектар 17 хүурэ чыигур инвесторхэм апае дгъэнэфагъэу щыт. Мыщ градус 87-рэ зиэлэ псы фабэр кыышчыкы. Гъэфэбэлэ комплекс щыбгээпсынымкэхьопсаалу мы чыыпшэхэр щыт. Проектыр Шъачэ щыктоогъэ форумым кыышыдгээльэгъуагъ, ау ар чызэнгыгъэм пхырызыгъэ-кын инвестор тиэгол.

— Социаль э щылак!эр
районным сүдэүүтээ щы-
гъэпсыгъэ хуура? Гуши-
лэм пае, гъэстыныхъэ
шхъант!эр, псыр, элект-
ричествэр цыифхэм икъюу
алэклэгъэхъэгъэнымк!э сыйд
фэдэ амалха шьуи!эхэр?

— Мы аужырэ ильээсхэм районым социальнэ-экономикэ хэхьоныгъашуухэр ышынхэ ыльэкыгь. Мэкъу-мэцшымкэ Министерствэр кэлшакло зыфэхъугъэ программэу «Кыуджэм социальнэ хэхьоныгъэхэр ышынхэр» зыфиорэм тирайонкэ чанэутыхэлажьэ. Мы программэр кызыфэдгъэфеди, гъэстнүүхъэ шхуантээр, псыр псэүпэхэм алэккэдгъэхьагзэх. Зэшьохэрэ псыр цыфхэм алтыгъэлэсигъэнтмынаа льэшшэу тедгээтэгь, дгээцэклагзэри маклэп. Фэдзхэми, блащэпсынхэхэми псыр я. Еджэркъуаемэ процент 28-м, Дмитриевскэм процент 60-м псыр алэклахьэ. Мы ильээсим Кошхаблэ щыпсэү-

хэрэм псыр афэттэн тимурад. Джащ фэдэу мы программэр тиљэйгэльюу Казенно-Күжорскэм газыр тщаарь. Газ зимын къэнаагъэр Кармолин-но-Гидроицкэр ары. Ау мыгье типлан хэт аш шылсэурэ цыифхэм газыр алъыдгъээсүнэу. Коцхъэблэ районым ипроцент 97-м гъэстыныпхъэ шхъуантлэр ял.

— Заур, лъэпкъ проект-хэм шъуирайонкэ чанэу шъуахэлажьэ. Аш къыхеубытэ унэгъо ыкли специалист ныбжыккэхэм псэуплэхэр ягъэгъотыгъэнхэр. Шъуирайонкэ мы юфыр сыдэуштэу лъыккуатэра?

— Лъэпк проектихэр зыдгэ-
федэхэрэм кыншыублагайз
мэккуу-мэшым, былымхууным,
гъэсэнгъэм, медицинэм аль-
ныкъоктэ тиеспубликэ хэхь-
ныгъэхэр ешых. Къоджэ пса-
уплэхэм социалын лъэнкъом-
кэ зэхъокыныгъэхэр афхэйн-
хэмкни мы проектихэм яшгээ-
шхо къэкто. Цыфхэм псауплэ-
хэр ягъэгъотыгъэнхэм фэгъэ-
хыгъэ проектын хэхье «Къуд-
жэхэм адэс унэгъо ныбжык-
лэхэм ыкчи специалист ныб-
жыкълэхэм псауплэхэр ягъэгъо-
тыгъэнхэр» зыфиорэри. Ти-
иеспубликэктэ анахь шуагъэ
кынхэу мы программэр гъэцэ-
клагъэ зыщихъурэр ти Кош-
хъэблэ район ары. 2016-рэ
ильэсүм унэгъо ныбжыкълэ
зэшхъэгъуси 9-мэ псауплэхэр
ядгэгъотыгъэх. Кошхъэблэ рай-
он сымэджэшым юф цызышлэх-
эрэ врачхэм япсэуплэ амалхэр
зэкчами афызашотхыгъэх, пса-
уплэ имылэу чэзыум зыпари
хэтыхъэп. Псауплэхэм аялухъэ-
ре мылькум инахъабэр федеральнэ,
республикэ ыкчи район
бюджетхэм къатупши. Процент
40-у къанэрэр ежь унальном
иахъщэу хельхъэ. Нахыбэм
ны мылькур кызыфагъэфедэ,
чыфэ хэмыхъэхэу яахъщэ дэ-
гъюо екью. Электроннэ шыкъэм
тетэу чэзыур дгъэпсыгъэ. Яунэ
исхэу фаехэр сайтым ихнан-
хэшь, чэзыур къазэрэнэсырэ
шыкъэм зыщагъэгъозэн аль-
кыщт. Мы ильэсми програм-
мэм игъэцэклэн тигуапэу лъыд-
гъэктэшт.

— Ныбжык! э кадрэхэр шъүфекъуха?

— Тирайонкэ непэ врач, юрист, экономист, бухгалтер дэгүүхэр тищыклагъэх. Джаш фэдэу биологиеклэ, химиеклэ, хисапымклэ кэлзэгъаджэхэр тфикъухэрэп. Ашьэрэ еджаплэхэр къаухыгъэхэу, дипломхэр ялехэу Ioфшланлэхэм тэштэх, ау, гукъа нахь мышлэми, бэмэ ядипломхэр къагъешыпкъэжхэрэп. Агу етыгъэу Ioф ашлэнэу тэрэши, зэклэми тадэлэпылэшт. Апэралпшэу сэ уасэ зэстырэр цыфрыгъэ пхэлъяныр ары, ар хэлъы хүумэ, Ioфшланри зэригъэшлэжбышт ыкли джары тызэрекlyаллэрэр специалист ныбжыклагъэхэр къыхэтхынхэ зыхъуклэ.

КОЩХЪЭБЛЭ РАЙОНЫМ ИЗЫ МАФ

Гъэхъагъэхэр яэх, гумэкъыгъохэри дагъэзыжых

(Икъеух.)

ахэр хэтих. Ау гъэрекло культу-
рэмкэ Министерствэм ипро-
граммэ хахьэу Кощхъэблэ
ДШИ-м изал агъэцэлжыхы-
гъэх. Аш сомэ миллионын ехуу
хальхъагъ. Фэдэз культурэм и
Унэу дэтын учсыжынэу зэрэ-
щымытим нахь хэмьлээу юф
ышэрэп. Мышкэ проектыр хая-
зыр ыкы мэкъу-мэшымкэ Ми-
нистерствэм ипрограмма хахьэу
гъэцэлжыхынхэр афишихынхуу
кыгъэгүгъагъэх, ау джыдэдэм
афэгъэхъуорэп. Мигъэ культу-
рэм и Унэу Еджэркуае дэтын
агъэцэлжыхыт, аш сомэ миллионы
4-м ехуу төфэнэу къалты-
таг. Блащэпсынэ дэтын игъэ-
цэлжыхын сомэ миллионы 10
тефэшт. А мылькур республике
бюджетым къытупшинын щит.

«Аварийнэкъе» заджэхэрэ
унэхэм ачэсхэр гъекощыгъэн-
хэм тиреспублике мэхъянэшко
щыраты. Кощхъэблэ районым
мы лъэнхыномкэ иофхэм язы-
тет тыкъицупчагъ.

Администрацием ипащэ ты-
зэрэгчилгъозагъэмкэ, жы-
хүүгэе унэхэм, «аварийнэкъе»
алытэхэрэм ачэсхэр гъеко-
щыгъэнхэмкэ мы аужырэ ильэс-
хэм программэм чанэу хэлэ-
жагъэх ыкы 2014-рэ ильэсийн
ар зэфашыгъыгъ. Непэрэ ма-
фэм ехуулэу чэзыум зыпари
хэтэжагъэп, хэтгэхээр зэкъэри
псэуплакъэм агъекощыгъягъэх.
Аужырэ ильэс 30-м къыкъоц

амышыгъэу къатишэу зэтет унэ
Кощхъэблэ дашыхъагъ. Элит-
ми аш фэдэ унэ щагъэпсыгъ.
Ахэм районым щыпсэурэ нэ-
бгыре 80 ачлагъэтысхагъэх.

Ильэс заулэкэ узэклэлбэжь-
мэ, нэпкъхэм псыр къадэкли,

псыхъом идамбэ кэу гъэпсы-
жыгъэнэм епхыгъе юфшэнхэр
гъэрекло рагъэжагъэх. Аш мил-
лион 16 фэдиз пэуагъэхэгъ,
мыгъэ а юфшэнхэр къаухын-
хэу щит. Джаш фэдэу мыгъэ
Волын къоджэ псэуплэм ки-
лометри 4 хувь дамбэр ща-
шын ямурад, етлани псыхъоу
Фарзэ инэпкъхэм ягъэйтэнкэ
заявкэ атагъэу ежэх.

Хамырээ Заур ыгы ыпси
етагъэу районэу зипашэм щы-
псэурэ цыифхэр зеригъэрэзэшт-
хэм, ишугъэ зэраригъэкъыштим
мыпшыжъэу ынж ит. Тхамафе

Ар сиэубытыпэу, сиамал къы-
зэрихьэу сишуагъэ зэрэгзэ-
кыщтим сиыпиль, — elo Заур.

Мы ильэсир экологием и
Ильэсэу Урысыем щагъэнфагъ.
Непэ республикэр штэмэ, зэ-
шшохыгъе мыхъуогъэу, гумэкъы-
гью илхэм зэу ашыщ пыдза-
фэхэм ягъэкодын, хэкхэм ядэ-
шын. Шапхъэу щылэхэм адиш-
тэу районым хэкитэкъуплэхэр
зэримлэхэр шэфэг, ар къызы-
хэкъирэми тышыгъуаз. Ареу
щитми, къэбзэнгъэм иофы-
гъохэм районым анаэл лъешеу
щытырагъеты, ашэрэри маклэп.

Шапхъэу щылэхэм адиш-
тэу нээл хэкитэкъуплэ бгээ-
псын хъумэ къин, ахьщэшхо
тефэ, — elo Заур. — Райо-
ним аш фэдэ амал лэклэп.

намышыими, цыифым ишылэ-
нгыэрэ ипсаунгыэрэ нахь лъа-
пэлэ щымылэу Хамырээ Заур
ельти.

— Непэ тигъогухэм къатеху-
хьэрэ хъуягъэ-шагъэхэм цыифы-
бэ, анахьэу ныбжыкъиэхэр зэ-
рахэлжидэрэм, ахэм шобжхэр
атещагъэх зэрэхъурэм лъешеу
тегъэгумэкы, — elo Заур. —
Мы гумэкъигъом лъешеу тынаэ
тет.

Ар къыбуруйонэу щит, сида
помэ мы ильэсир къызиха-
гъэм къыщыублагъэу гъогум тэ-
хъухэгъэ хъуягъэ-шагъэхэм нэ-
бгыри 5 ахэкодагь. Ахэр ти-
адыгэ къалэх. Зерагъэунэфы-
гъэмкэ, авариехэм лъапсэ афэ-
хъуогъэр гъогурыкъоным ишап-
хъэхэр зэраукъуагъэхэр, пын-
клащэ машинэр зэрэзерафэ-
штыгъэр ары.

— Зыпари районым къаклоу
тэ тиофыгъохэр зэшүихышт-
хэп, ар зипшээрлырь тэры
— мыш щыпсэурэ цыифхэр ары,
— ицихэ тель Заур. — Мы
лъэнхыкомкэ къэцүдэгэ мэшкы-
гъохэр дэгээзэжыгъягъенхэм фэш
правэхъумэкло органхэр эз-
хынгыгъэ адитиэу юф адэтэ-
шээ. Гъогурыкъоным ишапхъэ-
хэр зыукъохэрэм пшэдэкы-
жьеу ахьщтим нахь пытахъэ
хэлъэу къеклэнхэу гъогум пат-
руль къулыкъум иофышэхэм
афэдгээлэгъэштэг.

Заур дэгъоу къыгурэо аукъо-
дыгу гумэкъыгъор дэгээзэжыгъ-
гъэ зэрэмыхъуштэй. Ны-тыхэр,
правэхъумэкло органхэр, об-
ществэр зэготхэу, зыкынгыгъэ
азыфагу ильэу юф зэдашэн
фае. Джащыгъум аш ишугъэ
къаклоу.

районым ит псэуплэхэм ачлэ-
хэгъагъ, цыифхэм гумэкъигъуа-
бэ къафихыгъ. Непэрэ мафэ-
хэм нэпкъхэм псыр къадэкли
ищинашо щымылэу ары
кыззэталуагъэр. Гумэкъыгъор
дэгээзэжыгъэх хъунымкэ юфуу
ашлахъэхами ташагъэгъозагъ.

Гъэрекло Дмитриевскэ къоджэ
псэуплэм ипсхыхуу Чехрак ипсы-
чыаплэхэр агъэхъебзагъэх. Бла-
щэпсынэ къыщегъэжагъэу
Еджэркуае нэсийхэу псыхъоу
Лабэ зыщхэлэдэжыгъэрэм нээ
аукъэбзагъ. Правительствэм ил-
пэчэлжэнэ фонд щыщэу со-
мэ миллионы 4-м ехуу къара-
ти, Кощхъэблэ дэжэ псыхъом
инэпкъхэм агъепытагъэх. Фэдэклэ

къэс мэфэ хэхыгъэ илэу цыиф-
хэм аш зыфагъэзэн альэкы. Сыд
фэдэрэ лъэу яэу пащэм
еклонгъэхэм, зыпари джэуа-
пынчэу къыуигъэкъижырэп,
зэклэми еклонлэкэ тэрэз къафе-
гъоты. Ыуагъэм епцыжырэп.
Аш па районым ис цыифхэр
ааш лъешэу къыфэрэзэх, шыхъэ-
къэфэнгъэшхуу къыфашы.

— Анахьэу ахэр зыгъэгумэ-
къыхэрэм ашыщых юфшэлэпэ
чынлэхэр зэрэмийхэр, иэзэйу
учхэр къырашэфынхэм мэлькуу
зэрэшыкъэхэр, материалын
иэпилэгъу зэрэфаехэр, чыгум
епхыгъе юфыгъохэр, нэмийхэ-
ри. Ульзонаир зэрэкинир къыз-
гурэо, укытэу бэ къаклорэр.

Республикэ бюджетыр къыбдэ-
лэпилэми, ар пшыныр къызэ-
рыкъоп. Сыда помэ сомэ миллио-
н пчыагъэ тэфэшт. Ау тэгү-
гээ тапэклэ аш фэдэ хэкитэ-
къуплэхэр тиэнхэу. Джырэлэ-
чылэхээ хэхыгъэ тиэу хэкыр
ааш тэшэ, трактор дгъэнэфы-
гъэу къеклокызэ, унагъомэ
яхээлэу. Амалзуу тиэхэр
етхыилэхээ, тхамафе къэс
«мэфэку къабзэр» ыкы шэм-
бээт шыхъафхэр зэхэтэшэх.
Чыг цыклюхэр тэгъэтысих,
мэз шольтирхэр тэгъэкъабзэх.
Къэбзэнгъэм зэрэтфэлэкъэу
тыпиль, тапэклэ ар тинэпльэ-
гъу идгээлэштэп.

Сыд фэдиз гъэхъагъэ райо-

дэхжүг. Илэхъэу къаратыгъэм
яэ ахьщэр хагъахъуу, тракторэр
МТЗ-892-м фэдэ, лэхъыгъэр
зэрэхъыштыр, пхъэлашэ, уцыр
зэрэуплэхэр къащэфыгъэх.

— Ишыкъэлжэ техникэр зэд-
гээгъотыгъэмэ, джы гухэль-
шүүхэр зыфэтишыжыхэх хъущт,
— къелуатэ Адамэ. — Чыгур
дэгъоу тылэжымэ, быльхэм
ашхыщтири къыхэкъыштш, бы-
льхмхунми джы сегупшысэшт.

Фэдэ къэралыгъо Илэхъэу
ишугъэ къэкломэ, зэрэшыгъуы-
штыгъэхэр зэшүахын альэкы-
гъэмэ зэзгашашэх сшоингъуу
сигүүшэгъэтуу сеупчыгъ. Аш къы-
зэрэхигъэшыгъэмкэ, мы Илэхъ-
эу шүүгъэ зэрилэх щеч хэлээп.
Ау программэр къыз-
жээгъэ 2012-рэ ильэсийн ахь-
щэм уасэу илэхъэ джы зэ-
римылэжыр къызыдэплытэ-
кэ, езыгъэжъэгъэкэ ферме-

рымкэ ар бэл. А лъэхъаным
тракторым сомэ мин 600-м ехуу
ыосагьэмэ, джы ар сомэ миллио-
н 1,3-м нэсигъ. Техники
закъо къэшэфэу отысийхы-
кли хъурэл. Чыгу къылхы-
ныш, бгэлэхъэним юфышо
пиль — гъэстнхыпхъэр, чыла-
хъэр, чыгъэшхуэр зэбгээгъо-
тынхэ фе. Чыгум халхъэ-
рэр ары къытэжырээр. Со-
мэ миллионы 1,5-р а зэпстэум-
кли мэклэл мэхъу.

Мы программэм пиль шап-
хъэхэм ашыщхэм фермерхэр
езэгъихэрэп. Мыш ээ нахь ухэ-
лэжъэн узэрэфимытыр, сомэ
миллион 1,5-р ипроценти 10
уйэу къэбгээлэгъэтон феау зэ-
рэштийр ягуяаох.

Езыгъэжъэгъэкэ фермерхэм
япрограммэ фэгъэхыгъэу тэлкү
къыхэзгъэхъожыимэ сшоингъуу.
Мыр къэралыгъом зэрэхъи-
рыэр зэпагъэужырэп, 2020-
рэ ильэсийн нээ лъацэхъялтэй.
Урысые Федерацием мэкъу-мэ-
шымкэ и Министерствэ къызэ-
рэщауагъэмкэ, 2017-рэ ильэс-
ийн быльхмхууным фежъэшт
фермерхэм аратыщт грантыр
сомэ миллионы 3-м нагъесы-
нэу раххуухъэ.

Сурэтхэм архихэр: Лъэснакъ
Адам; къащэфыгъэ тракто-
ром Лъэснакъ Сайдэ къэрят.

Ахэм уахэлжъэним фэш
бизнес-план зэхэбгээцэхоньшт,
ахьщэ Илэхъэгъур зэрэбгээфэ-
дштэр, аш плэльэе пыльхэр
зэрэбгээцэлжэхэр къэбгээ-
шыпкъэжыхынхэ фе. Езыгъэ-
жъэгъэгъэкэ фермерхэм япро-
граммэ 2012-рэ ильэсийн къы-
зэгъэжъягъэу щыл ыкы ягуа-
пэу цыифхэм агъэфедэ.

Кошхъэблэ щыл Лъэснакъ
Сайдэ мэкъу-мэш-фермер хызы-
мэтшаплэ къыззэуихыгъэу ыкъоу

МЫХҮРЭ ШҮҮЭП

ЧЭТХЭМ КЬАМЫКІЭЦЫГЬЭ КІЭНКІЭХЭР

Щыгынхэм, хап-щыпхэм къащегъэжагъэу шхыныгьо зэфэшхяфхэм ансыжзу Китайм къышыдагъэкырэм гүнэ ийн. Аужырэ лъэхъаным гъебылтыгъэкі ашырэ искуственнэ (Экі ашырэ) кіэнкіэхэр къыхагъэшыгъэх.

Кіэнкіэхэр выщашире кіэ шыпкъэ зы килограммым юани 6,5-рэ щыгъэ хульфыгъэм къебарыр ымытотаъэм, еж китайцхэм ахэр чэтхэм къызрамыкіцыгъэхэр ашыоки, кіэнкіэ шъуампэм илжүугъеки зэфедэх. Ахэр агъажхээу зышхыхэрэми кіэнкіэр искуственнэу къашыгъэмэ къагурыорэп.

Сыдэущтэу аш фэдэ кіэнкіэр китайцхэм къашыра? Ар химическе къэгъешыгъэ зэфэшхяфхэм зерахашыкырэр зеклеми къагурэлон фае. Желатинир, гипсир, парафинир, кальциер, нэмикіхэри агъафедэх. Кіэнкі кур-

кыгъэ ахъщехэу илагъэри бэдэд.

Айшэ игъунэгью посуштыгъэ Ахымэд Аль-Саиди бэшлагъэу бзыльфыгъэр ышшэштигъ, аужырэ ильэсхэм ар ыыгыжыгъ. Саиди, нюоми, яни, ышыпхъу цыфхэр дэгью къызерафиштигъэхэр ытуу къакыжы.

Роспотребнадзорым синтетиске кіэнкіэ непціхэм язэрар цыфым къиззекырэр къело. Ахэр гъебылтыгъекі Сыбыр ыкы Казахстан контрабандистхэм къанағысых. Хэти, кіэнкіэхэр къышэфхэх хъумэ, орсакъ. Къезыщэфыгъахем ахэр зыфэдэ шыпкъэр ежекырэу ышшэтин ылтээшыт. Искуственнэ кіэнкіэр зыпкүтэкі, икуртуу зэбгырчырэп. Кыншо пыакыр тельым ыцыпкі къэпштигъеми, къыззочырэп.

Китайм къашашыре «кіэнкіэхэр» зуупльэку-

Айшэ зэрэбаир зышшэштигъэхэм ашыцыгъ Саиди. Дышшэу илэр зеклаш къыритыжыхэ зэххум, бзыльфыгъэм къытыригъэштихэгъарь щылаклэр къызыкынкіэ ахэр ыщенихш, аклихырэм рипсэунэу.

Бзыльфыгъэр зэллээм ыуж Саиди полицием ыкычылпэ судым зафигъэзаг. Ау зими Айшэ къыкіэнгъэ мылькушхом рапшэштир ышшэрэп. Униплэу илагъэхэм джы цыфхэр ачысих, ахэр Айшэ чигъехэгъагъэх, фэтэрылкі къайхыштигъэр.

Хээу Къурмэн мафэхэм зэхахъэхэм зызэдаклохекі, Пушкинир ишхъэгъусэ пэблагъэр къэуцуштыгъэр, кіэртымэ, ежыр нахь зэрэлхъанчэм зеклеми гу къыллатэнным тещинхъэштигъ. А. Пушкинир ильэгагъекі сантиметри 10-кіэ шъхьашыщтигъ, ишыгъагъ, дэхагъэ.

Балхэм е нэмикі цыфзэхахъэхэм зызэдаклохекі, Пушкинир ишхъэгъусэ пэблагъэр къэуцуштыгъэр, кіэртымэ, ежыр нахь зэрэлхъанчэм зеклеми гу къыллатэнным тещинхъэштигъ. А. Пушкинир ильэгагъекі сантиметри 10-кіэ шъхьашыщтигъэр.

Пушкинир бэз зэфэшхяфипшымэ аргыгушын ылтээшыт, ахэм нэмикыбэр, испаныбэр ыкы урмыбзээр ахэтыгъэх.

Гүнэгъухэри дэгьюу къафыщтих, іспылэтуу къафхъух. Ежхэр зекі, Айшэ фэдэхэу, сэдэххэдэхэзых. Ягубнатори зэфагъэр къызхегъафэ, «зидунай зыуухыгъ Айшэ иунхэм ашыпсэурэ цыфхэр къычээзгээхынхэу сэсифитэу слытэрэп», — ело аши.

Пушкинир зэрэтымышшэрэ лъэнкъохэр

Александр Пушкинным ыныбжь ильэсиплэ зыхъугъэм къышегъягъэу игъашшэ къыхххуу хэгъээстэури къышшэжыщтигъэу зэриоштигъэр шыпкъэ.

Къыдеджэштигъэхэм къалотэжыщтигъ ар цыклоу гъогум къытхехаагъэр чыгур ссыыштыгъэу, чыгхэр улэркынштигъэхэу ылтэгъугъэу зэриоштигъэр.

А лъэхъаныр ары Пушкинным апэрэу Урысыем ипачыххэ зильэгъугъагъэр. Апэрэ Александр шыюу гъогум къырыклизэ аш ишылабжэе ежыр чэфэнкі къэнэжыгъагъэр маклэ. Пачыххэм шыр зэтрилэжгъагъ, Пушкинным икэлэлпүу лъэшэу щтэгъагъэр.

Царкосельскэм дэтыгъэ лицеир къыухы зэххум, Пушкинир усэхэм къызэрждээр зеклеми агъашшэгъогъагъ, ау зэ-

къами ашшэрэп ар лицеим ятэшшэу, зэльшээрэ усаклоу Василий Пушкинным ихатыркэ зэрэштэгъагъэр. Лицеир къызэлүзүхыгъагъэр министрэу Сперанскаар ары, ку-

пэу чэххагъэр нэбгырэ 30 нахь хъущтыгъэп. Ау В. Пушкинныр Сперанскаар эдэгью зэрээрэшшэштигъэхэм А. Пушкинныр лицеим чэхханымкіэ ишуагъэ къэклиагъ.

Пушкинныр изэмман псеүүзэ цыфхэу ар зышшэштигъэхэм ыкычили эзэлэхэзаг. Ау зими Айшэ къыкіэнгъэ мылькушхом рапшэштир ышшэрэп. Униплэу илагъэхэм джы цыфхэр ачысих, ахэр Айшэ чигъехэгъагъэх, фэтэрылкі къайхыштигъэр.

Балхэм е нэмикі цыфзэхахъэхэм зызэдаклохекі, Пушкинир ишхъэгъусэ пэблагъэр къэуцуштыгъэр, кіэртымэ, ежыр нахь зэрэлхъанчэм зеклеми гу къыллатэнным тещинхъэштигъ. А. Пушкинир ильэгагъекі сантиметри 10-кіэ шъхьашыщтигъ, ишыгъагъ, дэхагъэ.

Пушкинир бэз зэфэшхяфипшымэ аргыгушын ылтээшыт, ахэм нэмикыбэр, испаныбэр ыкы урмыбзээр ахэтыгъэх.

Зэрэдунаеу щызэлъашшэгъэ усэу «Я помню чудное мгновенье» зыфиорэр А. Пушкинныр зыфиусыгъагъэр Анна Керн арыгъэ. Аш ильэс 20 тешшагъэр, композитор цэрилоу Глинкэ усэр мэкъамэх арильхэгъагъ, ежым ар зыфиусыгъагъэр мадамэ Керн. Ар Анна Керн ылхуу къызеупчыхэм, ылтээкуацэ зэрэ «Трикор» ариуагъ. Офицерыр къыгъэгубжи, къытекууагъ:

— Пцы оусы! Шъукъыздэджэгүа? Одна-ко, Два-ко, Три-ко!

Трикор агъэтыси чэз-зымаа алыгъыгъ, лицеистхэу Пушкинныр Сперанскаар эдэгью зэрэлхъанчэм зеклеми гу къыллатэнным тещинхъэштигъ. А. Пушкинир ильэгагъекі сантиметри 166-рэ зэрэхүүштигъэр.

Пушкинир бэз зэфэшхяфипшымэ аргыгушын ылтээшыт, ахэм нэмикыбэр, испаныбэр ыкы урмыбзээр ахэтыгъэх.

Ильэс 10-кіэ узкээлбэжжын ылтээшыт, Эфиопиет Пушкинныр саугъэт щыфагъэуцугъ. Мраморым хэшшыкыгъэ лъапсэу ар зытэтом хъарыф дахэхэмкіэ тетхагъ: «Нашему поэту» («Тэ туусакло»).

Водородыр гъучы пшышшүүтэ?

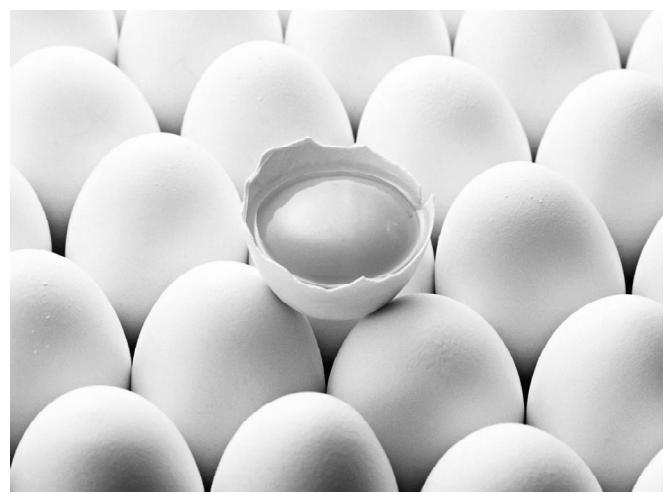
ША-м шыпсэурэ физикхэм водородыр гъучы къыхафыгъ. Гарвардскэ университетын специалистхэм аш пае газым фэдэ водородыр чылдэл лъашшэу щафыгъыгъ.

«Джинес аш фэдэ зыни къыдэхъугъэп», — ело гъучыр къэзышыгъэхэм ашыщэу Исаак Сильвера.

Водородыр хашыкыгъэ гъучым уллэлэе зыхъукэ, чышхъашшом тэмийгъэ гъучы ар эдэгью зэрэлхъанчэм зеклеми гу къыллатэнным тещинхъэштигъ. А. Пушкинир ильэгагъекі сантиметри 166-рэ зэрэхүүштигъэр.

Шээнигъэлэжхэм гъучыр къагъотынам пае дэн альэкынш.

Нэклубъор зыгъэхъазыгъэр ШАУКЬО Аслынгуаш.

гъур зэхагъэцыхээ хьумэ, краскэ гъожь халъхъэ. Кіэнкіэпсыри үжүүгъэцыхээ зэхэль, куртумы плёнкэ пыаклэ тель.

Китайр кіэнкіэ шыпкъэхэм ашыкъэрэп. Мафэ къэс аш кіэнкіэ мин 450-рэ къышаугъо. Уасэр ары зеклэ зэккүлжырэр. Кіэн-

гъур зэхагъэцыхээ хьумэ, краскэ гъожь халъхъэ. Кіэнкіэпсыри үжүүгъэцыхээ зэхэль, куртумы плёнкэ пыаклэ тель.

Китайр кіэнкіэ шыпкъэхэм ашыкъэрэп. Мафэ къэс аш кіэнкіэ мин 450-рэ къышаугъо. Уасэр ары зеклэ зэккүлжырэр. Кіэн-

Сэдэкъэхэдз, МИЛЛИОНЕР

Айшэ зыцэ быслымэн бзыльфыгъэм ильэс 50-рэ сэдакъэ хидзыгъ. Ар Саудовскэ Аравиим ит къалэу Джиддэ шыпсэугъ. Ыныбжь хэктогъэми, ынхэм дээу альэгъу хугъэми, Айшэ гъогум тес зэптигъ.

Ильэс 100 ыгъэшлэгъэу Айшэ ыгу къеуцугъ. Ар изакьюу посущтыгъ. Янэрэ зы шыпхуурэ илагъэх, ахэм сэдакъэ къыхадзыштыгъ. Бзыльфыгъэр зыллагъэм бэ темы-

шыацыхээ хьумэ, краскэ гъожь халъхъэ. Кіэнкіэпсыри үжүүгъэцыхээ зэхэль, куртумы плёнкэ пыаклэ тель.

Китайр кіэнкіэ шыпкъэхэм ашыкъэрэп. Мафэ къэс аш кіэнкіэ мин 450-рэ къышаугъо. Уасэр ары зеклэ зэккүлжырэр. Кіэн-

шыацыхээ хьумэ, краскэ гъожь халъхъэ. Кіэнкіэпсыри үжүүгъэцыхээ зэхэль, куртумы плёнкэ пыаклэ тель.

Китайр кіэнкіэ шыпкъэхэм ашыкъэрэп. Мафэ къэс аш кіэнкіэ мин 450-рэ къышаугъо. Уасэр ары зеклэ зэккүлжырэр. Кіэн-

шыацыхээ хьумэ, краскэ гъожь халъхъэ. Кіэнкіэпсыри үжүүгъэцыхээ зэхэль, куртумы плёнкэ пыаклэ тель.

Китайр кіэнкіэ шыпкъэхэм ашыкъэрэп. Мафэ къэс аш кіэнкіэ мин 450-рэ къышаугъо. Уасэр ары зеклэ зэккүлжырэр. Кіэн-

шыацыхээ хьумэ, краскэ гъожь халъхъэ. Кіэнкіэпсыри үжүүгъэцыхээ зэхэль, куртумы плёнкэ пыаклэ тель.

Китайр кіэнкіэ шыпкъэхэм ашыкъэрэп. Мафэ къэс аш кіэнкіэ мин 450-рэ къышаугъо. Уасэр ары зеклэ зэккүлжырэр. Кіэн-

шыацыхээ хьумэ, краскэ гъожь халъхъэ. Кіэнкіэпсыри үжүүгъэцыхээ зэхэль, куртумы плёнкэ пыаклэ тель.

Китайр кіэнкіэ шыпкъэхэм ашыкъэрэп. Мафэ къэс аш кіэнкіэ мин 450-рэ къышаугъо. Уасэр ары зеклэ зэккүлжырэр. Кіэн-

шыацыхээ хьумэ, краскэ гъожь халъхъэ. Кіэнкіэпсыри үжүүгъэцыхээ зэхэль, куртумы плёнкэ пыаклэ тель.

Китайр кіэнкіэ шыпкъэхэм ашыкъэрэп. Мафэ къэс аш кіэнкіэ мин 450-рэ къышаугъо. Уасэр ары зеклэ зэккүлжырэр. Кіэн-

шыацыхээ хьумэ, краскэ гъожь халъхъэ. Кіэнкіэпсыри үжүүгъэцыхээ зэхэль, куртумы плёнкэ пыаклэ тель.

Китайр кіэнкіэ шыпкъэхэм ашыкъэрэп. Мафэ къэс аш кіэнкіэ мин 450-рэ къышаугъо. Уасэр ары зеклэ зэккүлжырэр. Кіэн-

шыацыхээ хьумэ, краскэ гъожь халъхъэ. Кіэнкіэпсыри үжүүгъэцыхээ зэхэль, куртумы плёнкэ пыаклэ тель.

Китайр кіэнкіэ шыпкъэхэм ашыкъэрэп. Мафэ къэс аш кіэнкіэ мин 450-рэ къышаугъо. Уасэр ары зеклэ зэккүлжырэр. Кіэн-

ТХЫЛЪЫР, ТХАКЮР, ЩЫЭНЫГЪЭР

Тхылъыр шыныгъэм икъэкъуап! Гъашэм цыхъешшэгъу ныбджэгъу щуунд пшоигъомэ, тхылъым гъусэногъе дэш!, ухэукощтэп. Адыгэ Республикаем и Лъэпкъ тхыльеджаплэ щыкъогъэ зэхахъэу тыкъызытугушыгъэштыр тиоффшэгъоу Хъурмэ Хъусенэ ишыэногъэ гъогу, усехэр, поэмехэр, пьесехэр зидэт тхылъэу. Мыекъуапэ къышыхаутыгъэм ильэтегъеуцо афгъэхъыгъ.

Игупшысэкъэ къызыфещэх

Адыгэ къэралыгъо университэтом адигэ филологиемэ культурэмрэкъе ифакультет ишацэу Хъамырзэкъо Нурыет зэхахъэр

зерищаагъ. Аш игущыэ къызэрэшхигъэшгъэу, тхакюу, усаклюу, драматургэу Хъурмэ Хъусен Хъатыгъужыкъуае къышыхаутыгъэу. 1965-рэ ильэсэм къышыублаягъэу ытхыгъэхэр къышыхаутыгъэхэр къышыхаутыгъэхэр. «Къысаж», «Гүгъэм ытам», «Пщэ фыжъмэ ядунаай», «Усэ чыфхэхэр», «Лыгъэ напэу сичыгу» къыдигъэхъыгъэхэр. Усаклюр ильэс 70-рэ зэрхэгъэм фэгъэхъыгъэу Адыгэ Республикаем итхыль тедзаплэ къышыдагъэкъыгъэ тхылъым хэшыпкыгъэгъэлоффшагъэхэр къыдигъэхъаагъэхэр.

Республикам и Къэралыгъо Совет — Хасэм итын анах ляпэу «Хабзэ. Пшъериль. Намыс» зыфиорэр, адигэ ашугэу Тейцожъ Цыгъо ыцкъэ аяэнэфэйтэ юбилей медалыр, нэмикхэри Хъ. Хъурмэм къифагъэшшошагъэх, Адыгэ Республикам изаслужене журналист. 1996-рэ ильэсэм къышыублаягъэу Урысые Федерации итхаклохэм я Союз хэт.

— Лъэтегъеуцом тызэрэджаагъэр «Цыфыгъэм иухумакъу», — къышыуагъ Хъамырзэкъо Нурыет. — Жанрэ зэфэшхъяфхэмкэ Хъурмэ Хъусен матхэ. Цыфыгъэр, шылпкъагъэр, шулэгъэр къабзэр, нэмикхэхэр итвorchествэ щыпхырецхых. Насыпим икъэкъуаплэ егъешшэрэ улчэу щыт. Бзэр игупшысэхэм афгъэхъы, игумикхэхэр къиреотыкъых.

Зэгъэпшэним уегъэгъуазэ

Шыныгъэлэжхэхэр, тхаклохэр, журналистхэр, аристхэр, сурэтшхэр, студентхэр, литературэм пыщаагъэхэр, Адыгэ Хасэм хэтхэр, лъэпкъ иоффшохэм агъэгумэкъы-

хэрэл лъэтегъеуцом щытлъэгъу гъэх. Республике тхыльеджаплэ иоффшош шъхваалу Кучмэз Аминат иоффхабзэм изэхэшэн ыпшэ дэкъыгъ, пэублэ гущыэлэх эзехахъэр къызэуихыгъ. «Фэсъижапчи, сильэпкъэгъу гупсэхэр» ылоу Хъ. Хъурмэм ытхыгъэм техыгъэу Урысыем культурэмкэ изаслужене иоффшош, Адыгэ им инароднэ артистэу Къулэ Амэрбий орэдышьом рильхъагъэр Бастэ Аснет зипэшэ ансамблэу «Ащэмэзим» къыуагъ. Лъэпкъ гупшисэмрэ къашьомрэ зэрэзэхъээ Къулэ Амэрбий къатегушигъээ, изэгъэшнхэр непэрэ щылаклэ дэгээ, дэеу хилпягохэрэг гукъ арихыилагъэх. Тхаклом икъэлэмийпэ къылыкыгъээм тэмэ ритынэр къехыльэгъэгъэп.

Гуманитар уштэйхэмкэ Адыгэ республике институтын ишацэу Бырсыр Батырбий лъэтегъеуцом къуачлэ илэу ылтынагъ. Гум къинэжъеу, гур ыгъэузэу тым пае Хъ. Хъурмэм ытхыгъэм философи гупшисэу хэлтэйм ынааэтиридзагъ. Б. Бырсырим зэрилтигъэу, цыфым щыныгъээр

къыгурьуагъэ зыхъуклэ, гупшисэ инхэр итхыгъэхэм къацеэты. Хъ. Хъурмэм тилитературэ хэхнонгъэ инхэр фишыгъэх.

Республикэ общественнэ движение «Адыгэ Хасэм» ыцкъэ Болэкъо Аспъянрэ Къуицж Къэллъянрэ юбилиярим къифэгушуа-

хэрэ, гущыэ фабэхэр къыфауагъэх, Адыгэ Хасэм и Щытхъу тхыль, нэпээлль шуухафтынхэр къыратыжыгъэх.

Филология шыныгъэхэмкэ докторэу Мамый Руслан усэр, поэмэр, драматургиер зэригъапшэхээ, адигэ лъэпкъыр нэгум нахышоу къыкигъэуцо шоигъуагъ.

Щыныгъэм къинир, гушуагъор къызыдихызэ, ургэгупшисэ. Усаклом пээ къызыпигъэхэм тэатрэм учлашэ. Хэта мэз-ичир. Драматургием ар сидэуштэу хэта? Хъ. Хъурмэр сурэтшыу и зэрэштым ишуагъэхэм ипроизведениехэм образхэу къашызэхъхэрээр нахь үлпкэу нэм къыкьеэгъэуцо.

жыхэх шлоигъу, «шъукъеблэгъэж» арело.

Шыныгъэлэжхэу щэшэ щамсэт, Емтъиль Развет, тхээл ныбжыкъэу Дзыбэ Саныет, Иофшэмкэ Сансын, Хъурмэм игунгэшоу Милинэ Арамбый, нэмикхэм поэ зыпыт гущыэу къауагъэр щыныгъэм

къыщыддеклэхэу гупшисэхэм къапкырэхъях. Литературэр лъэхъаным зэрэфэлажъэрэм уасэратыгъ.

Адыгэ къэлэеэгъэдже колледжэу Хъ. Андрыхъаум ыцлээ зыхырээм иеджаклохэу Шынэхъо Даринэрэ Tlay Мадинэрэ Хъ. Хъурмэм иусэу «Сыбзэ дышшэу, сиадыгабз» зыфиорэм үлпкэу, макъэр Ѣтыгъэу къеджагъэх. Зыпчыгъо шуущидгъэгъозэн:

Непэ ордэмэ урятэмабгьюу, Чылбгъэр уихъяркэ зэльюу-гъадж.

Тыгъэлэсэ шэтийр уигугъэ лэбгьюу,

Умэкъэ зафэ къыщымыгъак!!

Лъэпкъ шэжхэм изыкъеэгъэ-этийн, лэзжхэм язэхъяныгъэ ныбжыкъэхэр нахышоу хэшэгъэнхэм, тхылтым щыныгъэм чыпилэу Ѣырилэхэй Хъурмэ Хъусен къатегушигъагъ. Зэхахъэм хэлэжагъэхэм, зэхэшаклохэм «тхашуу-гъэпсэу» ариложыгъ.

Нэпээлль сурэтхэр зэхахъэм аштытирахыгъэх, Хъ. Хъурмэм илахылхэу, тхыльеджаплэ чэссыгъэхэм гущыэ фабэхэр афагъэхъ.

ЕМТЫЛЬ Нурий.
Сурэтхэр тхыльеджаплэ къыщытхыгъэх.

**Зэхэзыщагъэр
ыкъи къыдэзыгъэкъырэр:**
Адыгэ Республикаем лъэпкъ Иофшэмкэ, Икъыб къэралхэм ашы-псэурэ тильэп-къэгъухэм адиряиэ зэпхыныгъэхэмкэ ѹыкъи къэбар жыгъэм иамалхэмкэ и Комитет Адресыр: ур. Крестянскэр, 236

**Редакциер
зыдэшыиэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шуухаам
игудадзэ:
52-49-44,
пшэдэкъыж
зыхыры
секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын Иофшэмкэ, телерадиокъэтынхэмкэ ѹыкъи зэлъы-Иссыкъи амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпилэгъэришлэп, зэраушыхъатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушыхъатырэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Зэкъэмкы
пчъагъэр**
4152
Индексхэр
52161
52162
Зак. 161

Хэутын
уздыкъиэтхэнэу Ѣыт
уахтэр
Сыхьатыр 18.00
Зыщаушыхъатырэр
уахтэр
Сыхьатыр 18.00

**Редактор
шуухаам
игудадзэр**
Дэрбэ Т. И.

**Редактор
шуухаам
игудадзэр**
Мэшлээкъо С. А.
**Пшэдэкъыж
зыхыры
секретары**
Хъурмэ
Хъ. Хъ.

